

ОЛІМПІЙСЬКИЙ РУХ В УКРАЇНІ, СТАНОВЛЕННЯ, РОЗВИТОК, СУЧАСНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ

ГЕРІЙ Р. Р., студентка I курсу магістратури

ЩЕРБАШИН Я. С., к.фіз.вих., доцент кафедри історії та теорії

олімпійського спорту

Національний університет фізичного виховання і спорту України

ПРИНЦИПИ FAIR PLAY В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ГУМАНІСТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ У ПІДРОСТАЮЧОГО ПОКОЛІННЯ

Анотація. В роботі розглянуті питання відносно ролі принципів «Fair Play» у формуванні гуманістичних цінностей у підростаючого покоління, діяльності організацій, завданням яких є поширенням цих принципів.

Ключові слова: принципи Fair play, гуманістичні цінності, підростаюче покоління.

Вступ. На етапі корінних перетворень в Україні, що торкнулись соціально-економічної, політичної, культурної, освітньої й інших сфер громадського життя, постала необхідність не тільки гуманізації відносин в оновленому суспільстві, але й вирішення проблеми морально-духовного становлення підростаючого покоління. В системі освіти особлива увага фахівців звернена до пошуку і розробки нових ефективних навчально-виховних технологій і педагогічних систем, що забезпечують формування й розвиток у підростаючої особистості, у першу чергу, духовних якостей, як домінуючих, і що мають вирішальне значення у розвитку ціннісної системи людини [6].

Все більше фахівців звертають увагу на значення принципів «Fair Play» у вихованні підростаючого покоління. Ідея «Fair Play», як важливий морально-етичний принцип і загальнолюдська цінність, виконує функцію морального регулятора як безпосередньо в сфері спорту, так і поза ним. Незважаючи на складність і суперечливість сучасного олімпійського руху, ідея «Fair Play» залишається центральним елементом філософії олімпізму та системи олімпійської освіти [1, 2, 4, 5, 8]. Таким чином, залишається актуальним питання щодо удосконалення шляхів формування гуманістичних цінностей у підростаючого покоління на сучасному етапі, що підтверджує актуальність подальших досліджень у цьому напрямку.

Мета дослідження – удосконалення процесу формування гуманістичних цінностей у підростаючого покоління на основі принципів Fair Play.

Завдання дослідження:

1. Вивчити стан питання в науково-методичній літературі про роль принципів Fair Play в формуванні гуманістичних цінностей.

2. Визначити особливості поширення принципів Fair Play в процесі виховання підростаючого покоління.

Методидослідження: аналіз наукової спеціальної літератури, документальних

джерел, матеріалів мережі інтернет.

Результати досліджень та їх обговорення. Починаючи з 90-х років ХХ ст. все більше педагогів, фахівців в галузі фізичної культури і спорту звертають увагу на значення принципів «Fair Play» у вихованні підростаючого покоління. Це пов'язано з постійним пошуком «універсальних ідеалів і цінностей», що володіють гуманістичним, культурним і духовно-моральним потенціалом, на яких може формуватися гармонійно розвинена особистість [1, 5, 8].

Ідея Fair play займає провідне місце в системі моральних цінностей сучасного спорту. Вона регулюється як нормами суспільної моралі, так і принципами спортивної етики, що представляє собою систему наукових знань про найбільш загальні закономірності функціонування й розвитку моральної свідомості, моральних відносин і моральної діяльності в спорті. Джерела походження цього терміна йдуть у далеку історію. Фахівці вважають, що ще за часів античних Олімпійських ігор у греків використовувався прообраз сучасного терміна «Fair play» – «arete», що позначав поєднання войовничості із чесністю, ідея необхідності проведення чесного поєдинку була невід'ємною складовою атлетичних змагань у Стародавній Греції. Вже в ті часи існував етичний кодекс, якого повинні були притримуватись атлети, судді, глядачі. Одним з авторів норм шляхетної поведінки (етики) також вважають і Цезаря Галієна. Він розробив основні канони поведінки, які з'явилися у синів багатих римських патриціїв, що мали високорозвинене почуття переваги над іншими людьми. Це вплинуло на розвиток моральних принципів, система яких мала назву «eques cataphractarius». І саме вони стали основами майбутньої лицарської етики з її принципами чесної гри без обману, відомими ще як вираз «cothom na feinne». Ряд фахівців зазначають на кельтське походження британського «Fair play». Його прообразом є старокельтський вираз “fir fer”, який, втративши свій релігійний язичницький зміст, став на британських островах принципом євангелічної етики, що зазначав шляхетне відношення до інших. Англійський вираз «Fair play» з'явився лише в ХVІ ст. в одній з робіт В. Шекспіра (драмі «Життя й смерть короля Джона»). Також існує думка що спочатку з'явилося альтернативне поняття «foul play» – брудна гра, зафіксоване в 1593 р. (зазначене Дж. Балмфортом), а йому передувало лицарське «fairness» – кодекс чесного поєдинку [2, 3, 5].

Більшість фахівців все ж таки відносять походження Fair play до часів лицарства, яке було елементом військової культури, етикою чесного двобою, елементом етики чесного вербального конфлікту, стримуваного правилами логіки, а не фізичної сили його учасників. Лицарська етика розглядалася як чесний закон і мораль людської шляхетності.

В процесі зародження й розвитку змагального спорту значення принципів Fair play стає все більш актуальним і затребуваним. Деякі автори прослідковують взаємозв'язок між принципом чесного поєдинку й концепцією аматорства в спорті, що стала втіленням високих моральних ідеалів і принципів ще в епоху середньовіччя. Олімпійські ігри привнесли в систему соціальних відносин не тільки власний дух, але й ряд моральних положень, які нерозривно з ними зв'язані. Мова, насамперед, йде про принципи Fair play. Важливе місце яким П'єр де Кубертен відводив у

концепції олімпізму [3, 5].

Аналіз спеціальної літератури показав, що діяльністю з пропаганди і практичної реалізації принципів «Fair play» на сучасному етапі займаються організації як на міжнародному так і на національному рівнях. Серед основних, слід виділити: МОК (в якому функціонує Комісія з етики); Міжнародний комітет «Fair play»; Європейський рух «Fair play»; Міжнародну та національні олімпійські академії; Міжнародні та національні центри олімпійських досліджень і освіти; національні олімпійські комітети, міжнародні та національні спортивні федерації, Рада Європи тощо [2, 3].

В ряді країн (Канаді, Швейцарії, Німеччини, Греції та ін.) розроблялися і впроваджувалися спеціальні програми у цьому напрямі. Необхідно зазначити що реалізація цих принципів на сучасному етапі здійснюється як правило через систему олімпійської освіти. Серед основних форм поширення принципів «Fair play» серед підростаючого покоління необхідно виділити: проведення олімпійських уроків, реалізацію міжпредметних зв'язків, проведення «Олімпійського тижня», «олімпійського дня бігу», «малих Олімпійських ігор»; проведення вікторин «знавець олімпізму», конкурсів малюнків, творчих робіт тощо; організацію діяльності Олімпійських музеїв при школах або спортивних клубах, побудову театральних постановок на спортивну та олімпійську тематику, проведення бесід, лекцій, семінарів, диспутів, конференцій, за спортивною тематикою, обговорення книг і фільмів присвячених Олімпійським іграм; проведення зустрічей з відомими спортсменами, учасниками Олімпійських ігор і тренерами збірних команд тощо. Результати проведених досліджень у цьому напрямі показали, що одним з головних чинників, що дозволяють протидіяти негативним проявам у спорті, у повсякденному житті є впровадження в практику виховного процесу підростаючого покоління олімпійської освіти, де принципи Fair play» займають важливе місце. Це забезпечить поширення ідей олімпізму, популяризацію етичних принципів, дотримання всіма учасниками спортивного руху правил чесної і справедливої гри; виховання особистості, здатної не тільки до досягнення високих спортивних результатів, але й особистості, яка має яскраво виражену гуманістичну спрямованість [1, 7, 8].

Висновки. Сучасні проблеми виховання підростаючого покоління стимулюють пошук ефективних інноваційних підходів, спрямованих на формування у підростаючого покоління гуманістичних цінностей. Одним з таких підходів є побудова навчально-виховного процесу підростаючого покоління на принципах «Fair play».

Аналіз спеціальної літератури показав, що принципи «Fair play» грають важливу роль у формуванні гуманістичних цінностей у підростаючого покоління. Ряд фахівців акцентують увагу на тому, що реалізація принципів «Fair play» на сучасному етапі здійснюється через систему олімпійської освіти, яка реалізується на міжнародному і національному рівнях.

Формування гуманістичних цінностей у підростаючого покоління в процесі навчально-виховної роботи загальноосвітнього навчального закладу може мати різні форми, але здійснюватись в суворому дотриманні основних напрямків роботи

– пізнавального (формування знань), мотиваційного (формування мотивації) і практичного (формування умінь і навичок). Ефективність поширення принципів «Fair play» серед підростаючого покоління значно залежить від спільної дії педагогів, науковців, державних і громадських організацій, засобів масової інформації у цьому напрямі.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробкою та впровадженням заходів (теоретичного і практичного спрямування), що слугуватимуть сприйняттю підростаючим поколінням цих принципів і практичною їх реалізацією на практиці.

Список використаної літератури:

1. Єрмолова В. М. *Fair Play – чесна гра* / В. М. Єрмолова // *Фізичне виховання в школі*. – 2009. – № 3. – С. 36 – 39.
2. Матвеев С. *Этика в спорте или «fair play»: утопия или реальность* / С. Матвеев // *Наука в олимпийском спорте*. – 2005. – №2. – С. 6–18.
3. *Олимпийский спорт. Учебник: в 2 т.* / В. Н. Платонов, М. М. Булатова, С. Н. Бубка [и др.]; ред. В. Н. Платонов. – Киев : Олимп. лит., 2009. – Т. 1. – 736 с. : ил.
4. Радченко Л.О. *Реалізація етичних принципів в олімпійському русі, як складова культури суспільства* // Л.О. Радченко *Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова*. – Вип. 12 (53) 2014. – С. 85-88.
5. Столяров В. *Содержание и структура физкультурно-спортивного воспитания детей и молодежи (теоретический анализ): Монография* / В. Столяров, С. Фирсин, С. Баринов. – Саратов: ООО Издательский центр «Наука», 2012. – 268 с.
6. Шиян Б. *Гуманізація процесу фізичного виховання школярів* / Б. Шиян, С. Гуменюк // *Фіз. виховання в школі*. – 2009. – № 3. – С. 40 – 46.
7. Щербашин Я. *Олімпійська освіта в світовому контексті* / Я. Щербашин // *Актуальні проблеми фіз. культури і спорту*. – 2014. – №30 (2). – С. 78 – 83.
8. Naul R. *Didactic approaches to teaching Olympic education* / R. Naul // *The Olympics, New York: Routledge*. – 2010 – P. 405 – 415.